

otkrivanje i vrednovanje metoda u vjeronaučnim priručnicima za mlade

Vinko Kraljević

„Kako katehizirati mlade?” Ovo je naslov koji izaziva i aktualizira katehetsku metodu, a pod kojim naše katoličke novine izvješćuju o Teološko-pastoralnom tečaju na Širokom Brijegu, održanom od 1. do 3. lipnja '82. god. na temu: Katehiziranje srednjoškolske mladeži.¹ Zacijelo ima puno sličnih osobnih i skupnih zalaganja u promicanju ne samo sadržaja već i metoda u katehizaciji mladih u našoj Crkvi. U tome posebno mjesto imaju katehetske škole i zbornici njihovih radova. Bili bismo radosni da imamo na okupu pregled svih napora. Ipak ima nešto i konkretno od mnoštva koje možda još nije identificirano. Katehetski centar zagrebačke nadbiskupije u Zagrebu posljednjih godina neprestano pokušava oduševljavati katehizaciju mladih u dvjema odrednicama, u katehizaciji srednjoškolaca i studenata. Katehete jednih i drugih imaju, odvojeno, tijekom školske godine svoje redovne radne susrete na kojima planiraju i obrađuju tekuće vjeronaučne teme, koje predstavljaju predavači. Često se sažeci, nacrti, a ponekad i cjelovite teme, ciklostiliziraju te je moguć uvid u njih. Ti su radovi načelno namijenjeni katehetama. U njima prevladava sadržajna zaokupljenost, ali govori se i o metodi posredovanja tih sadržaja, kao: „Kako to reći

današnjem čovjeku?” Na tim radnim susretima mogla su se čuti upozorenja: „Predavati što egzistencijalnije!”

Ima nekoliko vjeronaučnih priručnika koji su u službenoj i najmasovnijoj upotrebi mladih, ali najmlađih mladih. Dva su od njih djelo S. Weissgerbera: „S Kristom kroz mladost”², za četrnaestogodišnjake, i „S vjerom u život”³, za petnaestogodišnjake. Oba imaju po priručnik za katehetu⁴. U njima su dana načela i upute, koje zahvaćaju izravno u dvostruku metodu: I. Kako da katehiziramo mlade? Nov način katehizacije mladih. II. Kako da se služimo ovim priručnikom? Praktične upute za upotrebu priručnika.⁵ Svakoju katehezi u oba priručnika za katehetu prethodi metoda uputa ka-

¹ Glas Koncila, 18. srpnja 1982, str. 4.

² STANKO WEISSGERBER: S Kristom kroz mladost. Za četrnaestogodišnjake, za VII. razred osnovne škole, (Zagreb 1971).

³ S.W., S vjerom u život. Za VIII. r. osnovne škole – petnaestogodišnjake, 1972.

⁴ S. W., S Kristom kroz mladost. Priručnik za katehetu. Za četrnaestogodišnjake, za VII. razred osnovne škole.

S.W., S vjerom u život. Priručnik za katehetu. Za VIII. r. osnovne škole – petnaestogodišnjake.

⁵ Isto, Za četrnaestogodišnjake III – X; Za petnaestogodišnjake [I] – VI.

teheti, što je u pristupu katezezi vrlo zapaženo i važno.

Treći vrlo poznat vjeronaučni udžbenik, o kojemu ovdje opsežnije govorimo, jest knjiga „Snagom Duha”. Nju njezini izdavači ne žele priznati običnim katekizmom. Oni izrijeком očituju neke njezine osobitosti. U svom polazištu ona nema pred sobom utanačeno-zatvorenu životnu dob svojih korisnika. Početno daje prvo mjesto pripravnicima sakramenta kršćanske potvrde, zatim proširuje njihov opseg, koji seže gotovo do univerzalnosti. Ujedno se ovim upućuje na mogućnost njene mnogolike primjene, kao i na osobit način predstavljanja predmeta koja se pokazuje u varijacijama odnosa između njezine sustavnosti, pojedinosti i cjeline.⁶ Tim metodiški pristup knjizi biva složeniji.

Ona ima u mnogočemu dva sasvim različita dijela. „Prvim je svojim dijelom⁷ svojevrsna vjeronaučna čitanka puna pitanja i svjedočanstava vjere; u drugom svom dijelu-dodatku⁸ donosi sažeto bogatu kršćansku baštinu vjerovanja, razmišljanja o vjeri, moralu, sakramentima, molitvene obrasce i druge važnije podatke za kršćanski život”.⁹

Ograničujemo se na prvi dio. On ima dvadeset vjeronaučnih jedinica. Sastav njihovih sadržaja nekako je slojevit, redovito satkan iz slijedećih pojedinosti: tekstovi, opis predmeta, molitve, likovna osvjetljenja, razgovori i zadaci i povremene napomene. Pojedini slojevi pokušavaju biti sastavni dijelovi ispostavljene teme s namjerom da se međusobno nadopunjuju. Slojevitost otvara mnogolikiju mogućnost utjecaja pojedinih sadržaja na brojne prijemne sposobnosti korisnika knjige. Za svaki sloj treba otkriti ključ-metodu pristupa i potaknuti sposobnosti da se oni ispravno čitaju. Zato je knjiga svojom postavkom izazov koji njenog korisnika istodobno i privlači i stavlja u nepriliku.

Unutar prvog dijela uočljiva je razlika između pojedinih tematskih sklopova. Ona se osjeća između prevagivanja egzistencijalnijeg¹⁰ i povjesnijeg¹¹, premda ni ovo nije bez egzistencijalnog. Vjeronaučne su jedinice sastavljene iz dva osnovna dijela: iz različitih sadržaja, koji su nosioci poruke vjere, i iz metodiških uputa u sloju „razgovori i zadaci”. Posebno je u

egzistencijalnim temama sloju tekstova ustupljena prednost i dano veliko povjerenje. Njihova zastupljenost je raznorodna. Najzastupljeniji su: biblijski i pjesnički. Isto je tako i s likovnim rješenjima. Postoji neki omjer u opsegu zastupljenosti sadržaja pojedinih slojeva.

Slijed pojedinih slojeva-sadržaja nije uvijek dosljedan. Oni se u približnom omjeru izmjenjuju: slike, tekstovi, opisi događaja. Ponekad su slike i tekstovi u istoj prostornoj kombinaciji. Nedosljednost prvenstva pojedinih sadržaja može imati neke posljedice: izbor prednosti i elastičnost primjene i promjene metode. Početni pristup opisom jednog sadržaja nije isto što i početni pristup biblijskim, odnosno pjesničkim tekstom ili slikom. Od toga zavisi kamo će stvar krenuti i kojim slijedom. Počnemo li se uspoređivati redoslijed sadržaja onako kako on slijedi u knjizi sa slojem metodiških uputa sadržanima u dijelu „razgovor i zadaci”, onda se vidi da se početni pristupi ne podudaraju. Negdje vjeronaučna jedinica počinje s jednim sadržajem, npr. sa slikom¹², a metodiške upute „razgovor i zadaci” usmjeruju na neki drugi sadržaj kao početni, npr. na tekst¹³ i obratno.¹⁴ Jedan je pristup ako se slijede sadržaji kako stoje u knjizi, a drugi je pristup ako se slijede upute iz sloja „razgovor i zadaci”. Započinjanje vjeronaučne jedinice tekstom ili slikom može prouzročiti nesnalazjenje, jer su biblijski i pjesnički tekstovi sasvim osobite književne vrste. Da bi ih se moglo korisno čitati, potrebno je kateheti ostvariti nekoliko osnovnih spoznajnih preduvjeta: poznavati stručan pristup pojedinim književnim vrstama tekstova s posebnim upozorenjem na razvoj svestranog unutarnjeg senzibiliteta, na usmjerenje antena na doživljajne slojeve i doseg život-

⁶ Snagom Duha. Uvođenje u vjeru i život kršćanske zajednice, priprava za sakrament potvrde (krizmu), (KS, Zagreb □³1979), str. 5.

⁷ Isto 6–183.

⁸ Isto [185] – 223.

⁹ Isto 5.

¹⁰ Isto 6 – 58, 113–183.

¹¹ 59–112.

¹² Isto 6.

¹³ Isto 9.

¹⁴ Isto 30, 35.

ne poruke tih sadržaja. Slične su pretpostavke, ali u jednoj sasvim drugoj vrsti sadržaja, i za pristup likovnim sadržajima. Raznovrsni se tekstovi različito čitaju. I za slike ima posebno umijeće-metoda njihovog čitanja.

Uz ono što je na neposredan način dohvatljivo, potrebno je posegnuti i za pomagalima koja omogućuju pouzdan pristup čitanju raznovrsnih tekstova i slika. Takvih pomagala ima. Uz ostala pomagala vrlo je uputno imati pregled školske metode životnih dobi korisnika ove knjige; pregledati sadržaje i metodu udžbenika humanističkih predmeta, osobito materinskog jezika i povijesti, i, koliko je moguće, upozoriti vjeroučenike da se koriste usvojenim školskim metodama, uz specifično obogaćenje metodom svojstvenoj rasti u vjeri.

Metodska postavka knjige otvara neposredan pristup sadržajima koji su nosioci vjeronaučnih jedinica i pruža mogućnost da njihovo mnogoliko bogatstvo, u rasponu od doživljajne snage do poruke, uđe izvornije i nenametljivije u prijemni svijet mladih. Uz događanje samo po sebi korisno je i vješto metodsko vodstvo.

Završni je sloj pojedine vjeronaučne jedinice „razgovor i zadaci”. On ravna metodom rada. Ona je bitno induktivna i oslonjena je na doživljajnu dimenziju mladih. Ide za stjecanjem unutarnjeg iskustva kršćanske vjere, što je u knjizi prešutno ili drukčije rečeno. Metoda sadržana u svom sloju usmjeruje vjeronaučni rad poglavito na dva mjesta: na vjeronaučni susret i kod kuće. Doprinos mladih u slavljenju euharistije i sakramenata također je prisutan.

Na prvi pogled knjiga oduševljava svojim otmjenim izgledom, unutarnjim rasporedom, sastavom i dojmom sadržaja i prostora poput lijepog mozaika koji privlačeći odmara pogled. Ona je još uvijek vrlo otvorena, nedorečena, nedopisana i knjiga u perspektivi. Upravo su tu njezine velike prednosti, ali ujedno i moguće opasnosti koje se mogu razviti i očitovati kao njeni nedostaci. Ovakva je knjiga velika radna obveza i kateheti i vjeroučenicima da bi iz nje izvukli ono što se na prvi pogled olako podrazumijeva ili bezazleno pokazuje, a što je možda

u stvarnosti tako duboko i ne previše očito. Ona je dovoljno darežljiva svojim sadržajima i može izdašno hraniti barem neke slojeve čovjekove duhovne izglednosti. Ujedno otvara širok prostor u kojem se mogu vrlo poticajno i maštovito rađati i razvijati kreativne duhovne snage njezinih korisnika.

Ono što bi možda moglo biti u jednoj drukčijoj perspektivi knjige, možda je i slijedeće. Iako ona na neki način pokušava biti u hodu s nekim njoj bliskim udžbenicima, čini se da i kateheta i vjeroučenici trebaju uložiti jako puno napora da se otkrije postupni slijed i dubinski susljedni rast od sadržaja do sadržaja, od sloja do sloja, od jedne vjeronaučne jedinice do druge. Kako otkrivati uzročnu vezu počevši od mnoštva pojedinosti pa do cjeline; odnosno, kako rasti vertikalno kroz raznovrsne i raznolike sadržaje? I dok se susljedno i vertikalno hod penje kroz sadržaje, kako ujedno osposobljavati vjeroučenike da se svjesno i slobodno otvaraju poticajima djelovanja Duha Božjega pa da se u njima izostrava kriterij rasta u vjeri? Ovo pretposljednje prisutno je u knjizi. Uz ovo se može podsjetiti i na vrijednost prodorne analize, jer bi ona mogla baciti jače svjetlo u produbljivanju pojedinosti. Treba podsjetiti i na uspješnu sintezu koja je sposobna povezati srodno mnoštvo u smisaono jedinstvo, da bi tako pojedinostima dala dublji smisao i usmjerenje. Premda je težnja biti što egzistencijalniji, povjeriti se doživljaju i iskustvu, uza sve ovo može se dogoditi da čovjek ipak ponekad zaželi i neka druga utemeljenja, čije izazove rađaju neke druge njegove dimenzije, a čiji se odgovor možda nalazi u nekim drugim postavkama. I sadržaji i metode njihovih posredovanja tim su uspješnije što komplementarnije i cjelovitije zahvaćaju čitavog čovjeka, budući da je on jedinstven misterij satkan iz višedimenzionalnog svijeta. To onda uvjetuje stabilniju postavku metode vjeronaučnih priručnika u njihovoj temeljnoj motivaciji od polazišta do smisla. Ne može se zaniijekati da ova knjiga nije i bez toga, ali na njoj svojstven način.